

Hüseyin Üzmez Olayı

Alev Özkazanç

Üzmez olayının ardından aylarca süren siyasal tartışma ve gerilim süreci, Türkiye’de hukuk, devlet ve siyasal süreçlerle ilişkili olarak cinsel suçların mahiyetini anlamak için bulunmaz bir fırsat yaratmış oldu. Olayın genel seyrine dair bilgilerin hala hafızalarda taze olduğunu varsayarak sadece gelinen son noktayı hatırlatalım. 24 Mart 2009’da yapılan 5. duruşmada, BÇ’nin 16 Nisan’da Adli Tıp Kurumunda tekrar muayene edilmesi ve duruşmanın 26 Mayıs’a ertelenmesine karar verildi. Yani bu yazı yazılırken hala yeni rapor bekleniyordu. Olay çok farklı düzeylerde analizleri tahrik etmiş olsa da feminist bir bakış açısından, bu farklı tartışmaların bağlanması gereken temel bir soru demeti var. BÇ neden ve nasıl mağdur edildi? Neden hukuk küçük bir kızın hakkını korumakta aciz kalıyor? Bu gönülsüzlük, lakaytlık, tarafgirlik ve beceriksizliğin kaynağı nedir? Daha derine inip sorarsak, hukuk, devlet ve ataerkil düzenin girift bir etkileşime girdiği bu alacakaranlık kuşağının mahiyeti nedir? Ben bu kısa yazıda, bu konunun şimdiye kadarki tartışmalarda ihmal edilmiş olan iki çetrefil boyutuna dikkat çekmek istiyorum.

Daha derine inmek için bir hatırlatma yapalım ve bir soru soralım: Şok yaratan tahliye kararının tek sorumlusu Adli Tıp Raporu değil --ki bu raporun tek başına tahliye gerekçesi olması hukuken geçerli değildir—BÇ ile anne ve babasının ifade değiştirmiş olmalarıdır. Peki, Üzmez’i davada güçlü kılmamasının yanında bu ifade değişikliklerinin anlam ve önemi nedir? Hem Üzmez hem de aile bireyleri ilk savcılık ifadelerinde olayın niteliğini kaba hatlarıyla anlamamızı sağlayacak açıklamalar ve itiraflarda bulunmuşken, ilk duruşmada bunlar reddedilmiştir. “Aile” bir bütün olarak Üzmez lehine tavır değiştirmiş, ayrıca baba ile Üzmez arasında karşılıklı olarak birbirlerine kırgın olmadıkları, aynı şekilde devam etmek istedikleri yolunda mesajlar iletilmiştir. Açık olan şudur: “Aile” ile Üzmez arasında suç ortaklığına dayanan bir karşılıklı kollama çabası vardır ve küçük kız BÇ’nin çok eskiden kurulmuş ve anne ve babasının dâhil olduğu bu ortak yaşamdan sıyrılması çok zor görünmektedir. BÇ’nin ailenin elinden alınıp devlet koruması altına alınmış olması onu aile etkisinden sıyırmayı başaramamış, tersine annesinin mahkûm olmasını önlemek ve eve geri dönebilmek için onu ifade değiştirmeye zorlamıştır. Üzmez ile bir bütün olarak “aile” arasında kurulan özgün ilişkinin niteliği bizi sorunu kalbine götürecektir. Çünkü Üzmez’i kendinden emin ve fütursuz kılan bu özgül ilişkinin kendisidir ve öyle görünüyor ki ne hukuk ne de ayyuka çıkan toplumsal tepki bu ikilinin arasına girmekte pek de başarılı olamamıştır.

Olaya dair medyaya yansıyan bilgiler, Üzmez ile aile arasındaki ilişkinin niteliğine dair şu sonuca varmaya yeterlidir. Üzmez uzun bir süredir bu aile üzerinde dinsel öğelerle eklemlenen güçlü bir sınıfsal tahakküm ilişkisi kurmuş ve hem anne LÇ’ye hem de BÇ’ye yönelik cinsel eylemleri bu genel tahakküm ilişkisi bağlamında gerçekleşmiştir. Üzmez ile aile arasındaki ilişki paternalist bir istismar ve tahakküm ilişkisidir. BÇ’nin kaderi, dedesinin (LÇ’nin babası) kapıcı olarak Üzmez’in hizmetinde 20 yıl çalışmış olmasıyla baştan çizilmiştir. Üzmez çok eskiden bu kapıcı ailesi ve bu arada ailenin kızı olan LÇ ile benzer bir istismar ilişkisi kurmuştur. İş vermiş, zekat vermiş, her tür yardım yapmış ve hatta “o sıralar

serbest ilişkiler yaşayan” LÇ’nin kızlık zarını diktirerek evlenmesini sağlamıştır. Aynı tür ilişki LÇ evlendikten sonra o ve ailesi üzerinde devam etmiştir. Nitekim 2008 yılında polis olayı ortaya çıkardığı anda Üzmez aileyi Mudanya’da bir eve taşımak ya da en azından anne ve kızını kendi yazlık evine yerleştirmek sürecindedir. BÇ’nin ilk ifadesine göre, BÇ annesini Üzmez’in kendine yaptıkları konusunda uyardığı zaman annesi ona, HÜ’ün kendilerine ev alacağını, sabretmesi gerektiğini söylemiştir. Bu büyük yardım karşılığında Üzmez’e sunulan şey, BÇ’nin küçük bedeni olmuştur.

Bu kadar güçlü bir sınıfsal ve statü farkı ile yaş ve eril tahakkümün içice geçtiği böyle bir ortamın kendisi mükemmel bir suiistimal bağlamı yaratmıştır. Ağır bir yoksulluk ve cinsel tahakküm kültüründe konumlanmış olan anne ne yazık ki kendi kaderini kızında yeniden yaşamakta ve Üzmez ile kızı arasındaki ilişkinin örgütleyicisi olarak davranmaktadır. Anlaşılan o ki baba da olayı görmezden gelerek, aile görüntüsünü kurtarmak istemektedir. Ancak yine de aile ile Üzmez arasındaki örtük pazarlığın bazı “ahlaki” sınırları vardır. Ne anne-baba ne de Üzmez kıza yapılan eylemle ilgili bir vicdani sorun yaşıyor gibi görünmüyorlar. Bu ilişkinin “ahlaki” sınırlar içinde cereyan etmesi demek, küçük kızın bekâretinin korunması anlamına geliyor. Anne Üzmez’in davranışlarına “kızının bekâretinin korunacağını bildiği için izin verdiğini söylüyor. Üzmez de kıza kötü bir şey yaptığını düşünmüyor, çünkü bazı ifadelerine bakılırsa, kızın “rızası” var ve 14 yaş dinen meşru evlenme yaşı olarak kıza cinsel yaşama hazır hale getiriyor. Ancak bu türden ifadelerin Üzmez’in kendisi ve olay hakkındaki gerçek duygularını örten, ideolojik-dinsel saptırmalar olması çok muhtemeldir. Üzmez’in gerçek duygularını dışa vuran başka bir ifadesi var ki (“ben sadece nefsimi kırgınım, benim düşmanım nefsim”) farklı bir şeye işaret ediyor. Muhtemelen, Üzmez’in küçük ya da genç kızlara cinsel yöneliminde, --anlaşılan o ki Üzmez’in eskiden beri böyle bir cinsel yönelimi vardır: 70 yaşındayken 20 yaşında bir kadınla, kadının ailesinin itirazına rağmen evlenmiştir, ayrıca Can Pazarı adlı romanında da kendinden 40 yaş küçük genç bir kıza duyduğu aşkı anlatmaktadır—onları rıza gösterecek erişkinler olarak değil, kendi koruma kollamasına muhtaç savunmasız bedenler olarak cinselleştirmesi belirleyici olmuştur ve bu paternalist yaklaşımın bekâretle ilişkili bir boyutunun olması çok muhtemeldir. Üzmez’in cinsel birleşme olmaksızın kıza cinsel temas kurmasında bekâret tabusu, ya iktidarsızlık şeklinde ya da bilinçli bir geri durma şeklinde etkili olmuşa benziyor.

Aile ile Üzmez arasında belirli “ahlaki” sınırları da olan bir birlikte yaşam ilişkisi kurulmuş görünüyor. Bu karşılıklı ilişkinin mahiyeti tam da Üzmez’i bir çocuk tacizcisi karakter olarak mümkün kılan şeydir, üstelik aynı ilişki Üzmez’i hukuk karşısında güçlü kılmakta ve hatta delil yetersizliğinden aklanabileceğine dair bir umut da yaratmaktadır. Ancak tam da güçlü bir sınıfsal ve cinsel tahakküme dayalı bu ilişkinin kendisi hukukun müdahalesinin dışında oldukça güçlü bir meşruiyet içinde konumlanmıştır. Aile ile Üzmez arasındaki bu cinsel ve sınıfsal (dinsel statü de dâhil) pazarlık, kadınlar ile erkekler arasındaki tahakküm ilişkileri ile İslamcı kesimlerin üst sınıfları ile toplumun alt sınıfları arasındaki himayeci istismar ilişkilerinin özgül biçimde kesişmesini ifade etmektedir. Bu kesişim, araya katalizör olarak pedofil bir karakterin de girmesiyle ortaya nefret edilesi özgül bir biçim çıkarmıştır.

Son olarak işaret etmek istediğim ikinci bir çetrefil mesele daha var. Adli Tıp raporuna yönelik eleştiri ve öfkede biraz yanlış yöneltilmiş olan bir şey var ki bunun analiz edersek hukukun ataerkil yapısını daha iyi kavrayabileceğimizi düşünüyorum. Ancak burada sadece duyarlı bir gözlemci olarak dikkatimi çeken bu noktaya okuyucuların da dikkatini çekmek ve özellikle feminist hukuk üzerine düşünenleri tartışmaya katılmaya çağırarak yetineceğim. Rapora dair yüzeysel bir değerlendirme, Adli Tıp Kurumunun siyasi etki altında oluşu,

özellikle raporu veren 6. İhtisas Dairesinin bilimsel kompozisyonunun uygun olmadığı ve raporun yazılma sürecindeki ciddi bilimsel değerlendirme ve geçerlilik sorunları olduğu gibi olgulara işaret edecektir. Bu tür değerlendirmeler haklı ve doğru olduğu halde daha derin bir düzeye inemezler. Buradaki asıl sorun şudur: Mağdurun bedensel ve ruhsal sağlığının bozulup bozulmadığına ilişkin Adli Tıp'tan beklenen raporun amacı, çocuğa cinsel istismarı suçunun sabit olup olmadığını yani olayın gerçekte olup olmadığını değil, normalde 3-8 yıl hapis cezası öngörülen bu suçun cezasının ağırlaştırılması için (en az 15 yıl olmak üzere ki Üzmez davasında 25 yıl istenmiştir) gerekli olan özel bir koşulun gerçekleşip gerçekleşmediğini ortaya koymaktır. Peki bu özel koşulun gerçekleşmiş sayılması için gözlenmesi beklenen türden bedensel ve ruhsal sorunlar nelerdir? Anlaşılan cezanın 3-8 yıldan 25 yıla kadar artmasında ve ne düzeyde artacağı konusunda bedensel ve ruhsal bozulmaların derecesinin saptanması etkili olacaktır. Örneğin cinsel *istismar* sonucunda çocuk bu nedenle felç olmuş ya da paranoid eğilimler geliştirmişse, ceza en üst sınırdan verilecektir. Cezanın suçun yol açtığı kişisel hasarın derecesine bağlı olarak artması normaldir. O halde BÇ'ye "ruhsal ve bedensel sağlığı bozulmamıştır" teşhisi konmasının tuhaflığı, rahatsız ediciliği nereden kaynaklanmaktadır? BÇ uğradığı *istismar* nedeniyle, özel bir hasar görmüşse benzememektedir, çünkü ailesinin de içinde yer aldığı bir ortak yaşama uzun süre tanıklık etmiş birisi olarak Üzmez'in kendi bedeni üzerindeki tasarrufundan failin sadece 5 yıla yargılanması için yeterli olan "normal" düzeyde etkilenmiştir. BÇ bu olay nedeniyle, kendi bedenini kimlerin ne şekilde tasarruf edebileceğini, bunun "normal" olduğunu, annesinin kendine devrettiği kadınlık halinin nasıl bir şey olduğunu öğrenmiştir. BÇ'nin ruhsal ve bedensel sağlığının "normal" olarak görünmesinin nedeni, hiç kuşkusuz küçük kızın bütünüyle istismara dayalı bir ortamda sosyalleşmiş ve kadınlar ve erkekler arasındaki eril pazarlığın mahiyetini çok erkenden anlamış olmasıdır. Ve elbette ki küçük kızın bedeni ve ruhu sonsuza dek bu dersin etkisi altında kalacaktır. İlginç olan, hukukun bunu özel bir bedensel ve ruhsal sağlık sorunu olarak kodlamaması, 5 yıl ile 25 yıl arasındaki geçişkenliği sorunsallaştırmıyor olmasıdır. Hiçbir hukuki rapor bunun nasıl derin bir ruhsal ve bedensel sorun olduğunu belgelemeyecektir. Suçun vahameti ve mağdur üzerindeki etkileri, mağdur ne kadar sistematik bir tahakküm ilişkisi içine çekilmişse, yani tahakküm ve istismar ne kadar "normal" toplumsallık olarak görülüyorsa o kadar azalıyor gibi görünmektedir. Oysaki hukuk dilinin ötesine geçerek söylersek, belki de körpe bir beden ve ruha verilebilecek en ağır hasar budur.

Siz bu satırları okurken belki de yeni rapor yazılmış olacak. Hep birlikte gelişmeleri izlerken, tartışmayı derinleştirme umuduyla bitirmek istiyorum.